

ІЗ СТУДЕНТСЬКОЇ ПРАКТИКИ

КРІЗЬ ПСИХОЛОГІЧНІ БАР'ЄРИ ДО ЖУРНАЛІСТСЬКОГО ФАХУ

Роксоляна Білоус

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Генерала Чупринки, 49, м. Львів, 79044, Україна,
e-mail: roksabilous@ukr.net*

Вечір напередодні практики. Тривога та хвилювання не полишали мене ні на мить, сковували розум і змушували серце битися у шаленому темпі. «Раптом згась-блюся? Раптом не вдасться практика? Якщо зрозумію, що журналістика – це не моє і обрала собі не той фах?». Руки зрадливо тремтіли, а голос підводив, коли на запитання «Хвилюєшся?», я кивала і скривлювалася у неприродній усмішці.

На столі стоїть пляшечка валер'янки, таблетки «Седістрес» та гарячий чай, який не дає остаточно зануритися в дивну хандру і зневіру. Усі проходять практику, це не смертельно, а якщо вірити словам подруги Насті – цікаво.... Тим більше, що там я буду не одна, а з Марією.

Циферблат годинника показує 02:00 ночі, а я досі не можу заснути, прораховую наперед усі можливі варіанти завтрашніх подій. Ковдра здається мені колючою, подушка пласкою, а шум води у сусідки зверху – занадто голосний. Поволі підвелася, перелізла через сонну кішку і відчинила навстіж вікно, шумно втягуючи носом свіже нічне повітря. «Завтра усе буде гаразд!»... Мабуть.

День 1 або «Завжди тисни на save». Вітер нещадно шарпає мій бежевий плащ, кусає холодом за руки, шию і я дивуюся, що влітку може бути настільки зимно. Важкі хмари затягнули небо, а я продовжую крокувати до входу в редакцію, подумки лаючи себе, що не взяла парасолу. Чим ближче підходжу до дверей «24 каналу», тим більше відчуваю різкий солодкий запах вишні, від якого починає нудити. Тут явно не економлять на ароматизаторах для вбиральні. Тисну на кнопку дзвінка, чую пронизливе клацання і тільки встигаю зайти до середини, як мене ледь не збиває з ніг торнадо з ім'ям Настя, яка не бачила мене аж 12 днів. Варто сказати, що таких людей як Анастасія Браташ я зустрічаю нечасто, навіть рідко. Своїм ентузіазмом вона може запалити будь-кого, навіть живий труп, яким відчуваю себе я. Тому тривога поволі відходить і я почувуюся вже не настільки напруженою.

Ми з Настею вместилися коло столу головного редактора Арсена Данилюка (подумки я охрестила його «шеф») та чекали нашу третю колегу – Марію Вербовецьку. Вона

приходить швидко, наручний годинник зупинився на 10:05 і єдине, що збентежило – це її втомлений вигляд і часте чхання.

– У мене грип.

Відповісти ми не встигли, до кабінету увійшов шеф, привітав нас з першим днем практики, провів нараду з працівниками, а потім покликав нас ближче до себе, одразу вводячи в курс справи.

– Багато виїздів у нас сьогодні нема, хіба один про підсумки Джаз Фесту. Хто поїде? Вирішуйте з Марією самі.

Арсен виразно подивився, але ми не хотіли жодну з нас позбавляти можливості прокататися, тому одноставно відповіли:

– Нам байдуже.

Але у ситуацію втрутилася штатна журналістка Юлія Девда простою фразою:

– Ляно, ходім.

Я швидко підхопилася з місця, помахала рукою дівчатам і пішла за Юлею, уважно розглядаючи її та оператора Юрія.

Вулиця зустріла нас ще буйнішим вітром, ніж був зранку, тому я щільніше закрутилася в плащ, запхала руки до кишень, краєм вуха слухаючи розмову Юлі та оператора.

Недалеко від Оперного театру уже чекав сміттєвоз, двоє робочих та водій, які визирали лише нас.

– Ляно, ти все записуй, щоб не упустити нічого важливого, – менторським тоном повчала Юля. – Спершу так потрібно робити. Але з часом ти просто вже в голові виділятимеш усе найсуттєвіше.

Доки Юрій фільмував як забирають сміття, ми з Юлею розпитували водія, що радше нагадало мені «допит свідка», бо я стояла з блокнотом, нотувала, асоціюючи себе з детективом Коломбо.

– Тут ми закінчили, тепер ходімо на Площу Ринок та знімемо, як розбирають сцену.

У сумці завібрував телефон, а на екрані засвітилося повідомлення від моєї подруги Ярини, яка із захопленням питала, чи мене відправили на виїзд. Скажу відверто, що тоді я відчувала себе малою дитиною перед святом Миколая і гордо написала: «Ну, звісно!».

«Я сподіваюся, що це якась кримінальна історія, детектив».

«Ні, про сміття знімаємо».

На Площі Ринок ми пробули майже 15 хвилин. Зняли, як демонтовують сцену, забирають крісла та прибирають. Але мене добряче звеселив юнак, який тягав стільці. Помітивши журналістів, заховався у вантажівці. «Чому люди так бояться камери? Журналістів?».

Звідти ми машиною поїхали у Парк Культури. Я познайомилася з водієм, також Юрієм (на «24 каналі» мабуть 5–6 Юріїв). Як казала Юля, найбільше проблем завжди з охоронцями: якщо керівник дозволив знімати для телебачення, а на вході стоять охоронці, вони ніколи не пропустять, доки ви не зателефонуєте керівнику. Тож нам довелося чекати організатора, який люб'язно нас провів. Як тільки ми записали синхрон, Юля дбайливо потягла мене у кафе «Купіца» на обід та трохи розповіла про журналістику її очима.

У редакції мене вже чекала хвора Марія, яка щось друкувала на ноутбучі, зрідка відволікаючись на кашель. Я повісила плащ, всілася поруч з нею і довго втуплювала-ся в екран, доки подруга повільно пояснювала мені, що таке медіафабрика і як вона працює. Це спеціальна програма, покликана створювати новини. Спочатку в структурі я не орієнтувалася, плутала як писати синхрони чи титри і в якому полі, але все приходить з часом.

– Ну що, будемо сюжет писати? – промовила подруга.

Коли пишеш свій сюжет з кимось, то стає не так страшно. Ти поволі заспокоюєшся і навіть якщо твій друг мовчить, то відчуваєш незриму підтримку – тобі стає легше. Стрілка годинника поволі пересунулася на 18:00, я майже закінчила свій сюжет.

– Ходімо, я вам покажу студію, – Арсен стояв коло нас, махнув рукою, покликав за собою і ми перейшли в приміщення «люксів», підіймаючись гвинтовими сходами. – Ось тут ми робимо новинні випуски! Познайомтеся – це наші спеціалісти.

Ми з Марією всміхнулися і кивнули, а тоді Арсен повів нас до студії і навіть дозволив сісти на місце ведучої та прочитати новинний текст. З'ясувалося, що у ведучої є 3 педалі (чимось нагадало мені керування машиною з механічною коробкою передач): перша швидко прокручує текст, друга повільно, а третя регулює куди крутити – вперед чи назад.

Ведучою мені, мабуть, не бути – потрібні сильні контактні лінзи, грубший голос і довші ноги, бо я банально не досягала ступнями до педалей.

– Дівчата, ходімо, подивимося з того боку, бо Ірина зараз починає.

Новинна студія нагадала мені злагоджений механізм, буквально до секунд усе розраховано. Хто вмикає новини, коли вимикає, коли реклама.

– Що у нас в ефірі сьогодні? – спитала режисер.

– Я чекаю сюжет про еротичну виставу «Дон Жуан».

Ми з подругою Perezирнулися і всміхнулися, коли на анонсі сюжету хтось з чоловіків радісно викрикнув: «ЦИЦЬКІИИИИИ».

Я зацікавлено глянула на шефа, який ніяково знизав плечима, почухав потилицю і всміхнувся: «Та й таке».

У той день я зрозуміла, що не зберегти готовий пробний сюжет і піти за Арсеном було вкрай необачно. Коли ми з одноклассницею повернулися, якась «добра» людина вимкнула ноутбук, а увійти в систему без паролю Данилюка неможливо. Тому сумні і втомлені ми попленталися додому, чекаючи наступного дня.

Висновок: Техніка не завжди є досконалою, вона ламається, зникає струм, горять запобіжники, тому впродовж роботи за комп'ютером потрібно час від часу зберігати свою роботу, аби потім не було прикро за марно витрачений час на одну й ту ж роботу.

День 2 або «Мистецтво синхрону». На практику йшла, як на ешафот. Мені навіть на ЗНО більше хотілося, ніж до редакції. Розуміння, що зараз доведеться переписувати вже написаний матеріал – розчаровувало. Тому з «веселістю» дочекалася шефа, щоб розблокувати комп'ютер і продовжити писати. Як тільки загорівся екран, я з радістю зауважила, що все збереглося, але моє тихе щастя тривало недовго – «Медіафабрика» дала збій, тому все написане зникло, вкотре.

Взагалі рідко плачу, а навіть, якщо не стримуюся, то роблю це непомітно і так, щоб ніхто не чув. Але в той момент мені хотілося розридатися і заволати, щоб мене пожаліли і відправили додому. Марія співчутливо поплескала мене по плечі, одночасно одягаючись, щоб поїхати на свій перший сюжет у Домажир до ведмедиці Квітки.

Зауважила: якщо втретє переписувати текст, то чергового разу він пишеться у сто-крат швидше, тому нова версія «Підсумки Джаз Фесту» зайняла приблизно 8 хвилин. Швидко кинула на вичитку Арсену і попленталася до Насті, яка активно щось писала, зрідка бубнячи під ніс речення.

Зізнаюся, що є у мене таємна пристрасть – обожнюю редагувати тексти, причому будь-які – художні чи публіцистичні. Тому не могла втриматися від спокуси, щоб не встромити свого носа в писанину Насті і де-не-де вносити корективи. Вона до цього звикла, узагалі, до цього звикли всі мої друзі-одногрупники, які інколи дають мені читати свої твори. Настя уважно на мене глянула, помітила нервову посмішку, і глипнула так, як вміла лише вона: «Чого ти панікуєш?».

– Лян, що вже не так? Переживаєш за сюжет?

Я тільки кивнула, ніяково косила очі на шефа, а потім знову втупилася в подругу, яка тільки роззявила рота, але була перебита гучним Арсеновим:

– Ляно, ходи читатися.

На диво, (я гадала, що там катастрофа) Данилюк сказав, що не все так трагічно, як я собі навігадувала, у мене не так багато помилок, зі значних – одна. Тому з піднятим бойовим духом повернулася до Насті, яка схвально підняла догори великі пальці і погладила по голові, немов kota. Все-таки похвала має величезну мотивуючу силу! Арсен уважно на нас глянув та підкликав рукою:

– Поки завдань для вас нема, але я розкажу, як шукати матеріали для сюжетів та про синхрони.

Шеф коротко розповів про реєстр судових рішень, як знаходити резонансні, і які вважати резонансними справами.

– Коли ви обираєте, що саме брати в синхрон, то **шукайте найемоційніші моменти** коментаря: коли хтось плаче, сміється, а може, навіть, лається. Це глядач сприймає найкраще.

Ми кивнули, а Данилюк з усмішкою продовжив: Але у всьому треба мати міру. Пам'ятаю історію, коли журналістка поїхала у лікарню знімати сюжет про охоронця, якого підстрелили. І попросила, щоб він на камеру постогнав, – ми голосно розсміялися, а Арсен кивнув. – **Ніколи не перебільшуйте з трагізмом і ведіть себе етично.** Глядач завжди відчує фальш.

Після короткого майстер-класу про мистецтво синхрону, шеф відправив нас з Настею перевіряти суди Львова. У той момент я була впевнена, що Настя зненавиділа шукати інформацію таким способом і зненавиділа автобуси (щоб перевірити кожен суд, доводилось „енну” кількість разів проходити перевірку Google і доводити, що ти не робот, обираючи з набору картинок потрібні). Ми знайшли, що через два дні має відбутися слухання справи Копитка (львівського бізнесмена, колишнього кримінального авторитета, на якого скоїли замах та розстріляли машину з його охоронцями). Мій

внутрішній криміналіст (за назвою друзів) радісно застрибав, а всередині з'явилося неконтрольоване бажання поїхати на слухання просто, щоб подивитися своїми очима як усе відбувається. Тому прозоро натякнула шефу, що дуже хочу поїхати.

Висновок: Будьте природними і людяними, не намагайтесь обдурити свого глядача різноманітними постановочними кадрами.

День 3 або «Аби корова, буде й налигач». Зранку Арсен «потішив» мене з Настею:

– Настю, ти йдеш знімати як забирають сітілайти, які встановили вчора. А ти, Ляно, – Данилюк витримав театральну паузу, доки я напружилася, – будеш писати безе про корову.

Позаду тихо пирснула подруга, ледь стримуючи голосний сміх, а я трохи підняла брови, розуміючи, що будь-якого завдання не треба цуратися. Навіть якщо воно здається тобі неважливим чи несерйозним. Шеф тим часом продовжив:

– Я скину тобі усі матеріали у фейсбуці, а ти пиши.

Я посунула до ноутбука, без особливого ентузіазму заходжу в мережу. Побачила одне непрочитане повідомлення від Арсена Данилюка і з трагічним обличчям читала короткий опис ситуації, вказаний координатором надзвичайників: челядник заснув, а коли прокинувся, то не дорахувався однієї корови, яка пішла напитися води і звалилася у старий канал, з якого ніяк не могла вилізти.

Здавалося, що легко написати про якусь незграбну корову, яка впала в урвище, але доки я це зробила – з мене сім потів зійшло. Доки сформулювала думку, доки структурувала в голові і доки перенесла це у медіафабрику, минуло не менш як півтори години. Відправила редактору і впродовж 30 хвилин говорила з Настею, допомагаючи-набридаючи писати їй безе до матеріалу про сітілайти. Арсен перевірів текст, щось виправив, а тоді кивнув, даючи на монтування Юрію. Моїм завданням було вписати правильний тайм код, аби монтувати швидше.

Монтажер дав мені одну пару навушників і я вкотре передивлялася коротке відео, де рятувальники визволяють корову.

– Лайку чуєш? – спитав Юрій.

– Чую.

– Треба це приглушити, – похитав головою Юрій, а я тільки кивнула, повністю довіряючи це завдання йому.

Так моє перше безе і вийшло в ефір – про корову і з приглушеною лайкою.

Висновок: Навіть, здавалося б, найлегший матеріал потребує чимало зусиль та часу, щоб його добре підготувати для ефіру.

День 4 або «Боже, поможи». Сьогодні з імпровізованого лікарняного вийшла Марія, якій трохи полегшало. Арсен рівно о десятій відчинив двері редакції, одразу підкликав рукою, на ходу скидаючи куртку:

– Отже, сьогодні ти, Ляно, йдеш знімати брифінг про брендування громадського транспорту. А ти, Маріє, про реконструювання даху. Лян, об 11 ви вже з оператором маєте бути коло міської ради.

Згідно кивнула головою, а всередині здійсалося полум'я, яке знову обпало мені нерви і змусило переживати. Ненавиджу цю свою рису – панікувати через дрібниці та

звичні речі. Подруга поплескала мене по плечу, а я нетвердими ногами почалапала за стіл, вишукуючи інформацію, що ж то таке –брендування..

За 5 хвилин одинадцять, а я коло міської ради і поглядаю на годинник, тримаючи в руках мікрофон 24 каналу. Краєм ока помітила ще двох дівчат з нашого курсу і не стримала самовдоволеної усмішки, бачачи, як ті здивовано поглядають на здоровенний білий логотип на червоному тлі «24». Як виявилось тримати мікрофон впродовж 10 хвилин доводі втомливо, тому, як тільки скінчився брифінг, я з насолодою віддала оператору мікрофон, відчуючи себе гібоном, руки якого волочуться по землі.

Єдине, що залишалось – зняти транспорт, який курсує містом: автобуси, трамваї, тролейбуси. Віталік (так звали оператора) взяв до рук камеру з штативом, а на плече хотів закинути важезну сумку, тут прокинулася моя притлумлена совість:

– Давай, я понесу. Мені не важко і тобі легше знімати буде.

Оператор уважно мене оглянув, зрозумів, що до серпанкової панночки мені далеко, і таки віддав сумку. Повернулися ми у редакцію швидко, а мого заряду енергії вистарчило б не на один матеріал, а на десять. Це захоплення затьмарювало хвилювання. Кожен журналіст, коли створює матеріал, дає йому назву, аби з легкістю знайти у верстці, тому я й назвала – «Боже, поможи».

Пальці відбивали швидкий ритм по клавіатурі: слова склалися у речення, речення в абзаци, які ставали зв'язним текстом. За хвилин 40 матеріал був готовий. До мене приєдналася Марія, яка теж швиденько писала свою безешку, зрідка питаючи поради щодо синонімів чи формулювань.

– Ляноооо, – долинув веселий голос шефа, – зміни назву безе. Бо в нас немає рубрики релігія і я не знаю, в який розділ кидати матеріал.

Голосно засміялася Настя, а я понесла Арсенові на правку матеріал.

– Мабуть, ти страшенно хвилювалася, коли писала своє безе, – з усмішкою сказав шеф, привертаючи увагу Юлії Девди. – Назвала матеріал «Боже, поможи».

Журналістка засміялася... Від серця відлягло, коли Данилюк тільки трохи проредагував текст і назвав його добрим. Правда, була одна проблема – тайм коди, які потрібно правильно вказати, щоб добре змонтувати матеріал. На моєму ноутбучі банально не було тієї програми, де визначають потрібні відрізки синхрону.

І, на жаль, мені дістався монтажер Назар, який серед практикантів набув слави строгого і навіть трохи моторошного. Лише слова Данилюка: «Назарє, тільки лагідно», мене заспокоїли.

Назар уважно перевірів вказані мною дані, а потім з прихованим схваленням зиркнув: «Не все так зле». Журналіст Юрій, який сидів поруч з Назаром, а я між ними – намагався пригостити солодким батончиком. Я ж відмовилася, зате монтажер з радістю вчепився у шоколад і голосно плямкав, демонструючи, наскільки я помилилася і що втратила.

Четвертий день практики успішно підійшов до свого логічного завершення і я радісно збиралася додому.

Висновок: Матеріал треба писати по живому і поки емоції вирують. Тоді ти відтворюєш усе до найменших деталей.

День 5 або «Ми здолали брак новин. Нас багато, шеф – один!». Зустріла мене редакція незвично, тишею, навіть пустою. Тільки незмінна журналістка Зоряна, двоє операторів і я. Сіла за своє робоче місце, втупилася в екран, гортаючи новини. (На ранковій нараді повідомили, що Арсен захворів). На зміну Данилюку прийшла Ірина Ващишин, яка одразу усім всміхнулася, навіть мені, яку бачила вперше.

Ірина ступила до мене сама, запитала як мене звати і сказала, що сьогодні у них брак новин, тому по обіді я можу спокійно йти додому. Але я таки залишилась, переглядала сайти та новинні стрічки у пошуках новин, щоб якось допомогти редакції. Звісно, ми дали собі раду, випуск вийшов у ефір вчасно, але робота протікала якось без ентузіазму.

Висновок: Успіх роботи редакції на 50 % залежить від талановитого, добре організованого керівника: у когось інформаційний голод, а у когось купа тем для матеріалів.

День 6 або «За двома зайцями». Після вихідних повертатися на «роботу» було набагато важче, ніж ходити щодня. Доки ми з Настею теревенили про вихідні, прийшла Ірина, яка швидко сказала, аби ми самі шукали новини. Подруга зайняла сусідній від мене комп'ютер і ми зосереджено гортали стрічку, доки серед вороху заголовків не вихопила один – «На Львівщині вихователь розбестив 14-річну дівчинку». Мої очі запалали, а Настя тихо присвиснула: «Ти знайшла своє». Перш ніж бігти до Ірини, я вирішила хоч якось дослідити цю ситуацію: перечитала ще кілька дописів з інших сайтів, переглянула усі бази відпочинку Жовківського району. І знайшла докази, які підтверджували моє передбачення, що розбещення відбувалося саме на базі «Альбатрос» на Жовківщині, де у дві зміни проводили підготовку з вишколу для підлітків.

Настя у такі моменти мене не відволікала від активного мозкового штурму, напевно у той час вона бачила, як у моїй голові крутилися шестерні, а сторінки блокноту ледве не палали від пера чорної ручки. Кулею кинулася до редакторки і як солдат скоромовкою випалила усе, що знайшла по тій справі. Але Ірина різко мене збентежила словами: «Пробач, але це суперечить політиці каналу. Ми це знімати не будемо. Раптом такий матеріал когось схилить до протиправних дій». Як так? Чому? Я розумію етичний бік цієї справи, але ж такий матеріал може і застерегти когось від таких дій, чи бути пильнішими! Розчарування боляче вдарило мене в обличчя своїм кулаком і я лише кивнула, вертаючись за стіл. Настя зміряла мене стривоженим поглядом:

- Дозволила?
- Сказала, що це суперечить політиці каналу.

Подруга тільки пригостила мене цукерками, аби розбавити гіркоту, а я відчула дивний стан порожнечі.

– Дівчата, хто з вас хоч раз робив сюжет? – Ірина, уважно на нас глянула, і спинилася на Насті, яка сором'язливо підняла руку.

- Тоді ти зараз їдеш на відкриття гравійної дороги. Таки зараз.

Я провела Настю тужливим поглядом, відчувала себе непотрібною та тупою. Тому просто гортала новинну стрічку. Зрідка листувалася з Настею, підбурюючи і мотивуючи її задавати запитання Садовому. Повернувшись, Настя сіла за мій комп'ютер і швидко відкрила медіафабрику, починаючи строчити текст.

– Нам треба закінчити за дві години, – строго сказала вона, – бо я поспішаю на роботу.

Я одразу приєдналася до неї і, перерхуючи, ми почали писати матеріал. Через майже дві години та купи наших нервів – матеріал був готовий, правда зі синхронном виникли проблеми. Ірина прочитала текст, перевірила коментар (який потім довелося переправляти) та звірилася з прес-релізом. Настя уже відчутно нервувала, бо дві години вичерпалися, а робота нікуди не ділася.

– Настю, йди. Я закінчу.

– Точно? – подруга сумнівалася, але я продовжувала наполягати.

– Та. Не переживай. Усе буде добре і я закінчу.

Вона невпевнено кивнула, але все-таки пішла, а я взялася закінчувати матеріал. Можу сказати, що ми з Настею вклалися якраз у термін: встигли змонтувати і зробити окремо титри. Але як тільки я зібралася додому, до мене підійшла Зоряна, яка зробила пропозицію від якої неможливо відмовитися: переписати цей матеріал для «Захід.нет». Без зайвих роздумів я всілася за комп'ютер і почала хутко набирати текст.

О сьомій закінчився день практики.

Висновок: Деколи політика каналу суперечить особистим переконанням працівника. З цим можна змиритись, але працювати ефективно буде дедалі важче. Кожен журналіст має бути готовим допомогти колезі. Якщо треба, то затриматися довше, але докласти усіх зусиль, щоб не підвести друга та випустити матеріал в ефір.

День 7 або «Вітаю, критико». Мені завжди було цікаво: невже практикуючі журналісти так швидко забувають той час, коли самі були студентами? Коли також помилялися чи робили щось не так? Чи вони одразу писали правильно? День почався з блискавичних претензій журналістики, яка завідувала Zaxid.netom.

– Роксоляно, зараз я буду з тобою сваритися! – пригадую, як піднялися вверх мої брови, а я подумки дивувалася, які можуть бути проблеми з моєю публікацією, якщо усе вичитав редактор. Нахилилася ближче, пробігаючи очима по рядках, які написала власноруч.

– У чому проблема?

– Глянь сюди! – вона тикнула своїм пальцем у монітор, демонструючи виділене жовтим кольором «6 млн». – Ти написала 600 мільйонів, а має бути 6! Хтось зранку зайшов з читачів і виправив!

Тоді журналістка перемкнула вкладку на сайт міської ради, де знову тицьнула нігтем у 6 мільйонів. У той момент, коли мене відчитували, немов малу дитину, я відчувала справжній, нічим не прихований гнів, проте зовні залишалася спокійною. Дякую моїй витримці, яка в цей час вшанувала своєю присутністю.

– Перепрошую, але Ірина перевірила текст, тому помилок там бути не може, – голос звучав максимально рівно.

– Ірина не може встежити за усім, – втрутилась інша журналістка, яка навіть не знала суті, але одразу стала на бік колеги.

Руки самі потягнулися (ні, не у волосся журналістки) до сумки, звідки я дістала офіційний прес-реліз та акуратно поставила на стіл жінки, вказуючи пальцем на, об-

ведене жирним, 577 мільйонів, яке заокруглила до 600 млн. Гнів змінило зловтішання, а всередині ледь не цвіла, розуміючи, що права тут я, а далеко не невідомий читач, який нічого не знаючи виправив 600 на 6. І не журналістка, яка замість того, аби вибачитися, просто виправдала прес-реліз, сказавши, що це банальна опечатка.

– У будь-якому випадку, це офіційний прес-реліз, виданий міськрадою. Я нічого не вигадала і дані взяла звідти. Тому опечатка і виправлення не наша проблема. А того, хто це створював (прес-реліз).

Вона мені нічого не відповіла, тільки кивнула, підтверджуючи правоту моїх слів. Я ж бо сіла у своє крісло, і просто раділа, що змогла захистити себе від несправедливої критики.

Висновок: Ніколи! Чуєте, ніколи! За жодних обставин не публікуйте дані, які викликають сумнів, чи не є до кінця перевіреними. Завжди зберігайте документи, прес-релізи, офіційні листи та дані. Хтозна, коли і за яких обставин можуть вам знадобитися? Відстоюйте свою думку аргументовано, якщо хтось критикує незаслужено.

День 8 або «Істина десь тут». Ми з Настею ходили до Ірини, як по свячену воду. Шукали новини, пропонували теми для сюжетів, але якщо мої «схиляли до протиправних дій», то теми Насті чогось не підходили. А взагалі у той час у редакції був інформаційний голод, тому більшість, як і ми, не робили матеріалів. Просто сиділи у редакції, розмовляли та пили каву. Я листувалася з подругою, а Настя жувала кекс, коли до нас приєдналася Аня, яка захоплено писала безе про контрабанду бурштин у кондиціонері машини.

Є у мене одна здібність: вона не завжди йде в плюс, але що маю, те маю. Мої вушні локатори часто вловлюють розмови, які хоч мене не стосуються, але кортить допомогти. Позаду журналістка телефонувала своїй подрузі у суд, аби дізнатися відомості про справу розбещеної дівчинки, про яку я хотіла писати ще у понеділок. Я вчепилася руками у свій телефон, а очі якимось дико заблищали, бо Настя глянула на мене, немов я на неї кинуся.

– Лян, давай, твій шанс, – тихо мовила подруга і я кивнула, кидаючись до комп'ютера.

Доки журналістка говорила і просила надати їй хоч якусь інформацію, я нетерпляче дригала ногами та відволіклася на скупчення редакційних працівників. Наскільки ми зрозуміли, у водія Юрія був день народження і він пригощав команду редакції. Подумки я прокручувала усе, що маю сказати журналістці.

– Лян, я принесу тобі піцу, – відволікла мене одноклассниця, яка бачила, що я вже десь у своєму вигаданому світі з криміналу і теорій. Я лише схвально кивнула.

Журналістка закінчила розмову і в той момент я її гукнула:

– Перепрошую, я чула, що ви цікавилися випадком з тією дівчиною, яку розбестили на базі відпочинку. Так от, я знайшла, де саме це відбулося, – вона з сумішшю зацікавлення і недовіри на мене глипнула, підійшла ближче, а я тим часом продовжила. – У тому районі є три бази відпочинку.

– Так, але ніде не написано, що то за база.

Я кивнула і продовжила, помічаючи здивований погляд Ані:

– Не написано, але лише в одній проводилися заняття з вишколу. – Я перемкнула вкладку на допис у фейсбуці, який лише підтверджував мої слова. – Тільки в «Альба-тросі» таке було. Заняття проводилися у дві зміни: перша для хлопців, а друга – для дівчат. Гляньте, – я тицьнула пальцем у автора поста, – Пустомитівська РДА, а батько потерпілої якраз звернувся до пустомитівської поліції. Це не збіг.

Журналістка задумливо усміхнулася, подякувала, швидко пішла перевіряти мої здогадки, доки я з Настею наїдалася гостинцем від іменинника та перехоплювала погляд Ані:

– Здається, Ляно, тобі треба було йти в СБУ.

Я голосно розсміялася, а через хвилину 20 подумки радісно пританцьовувала, бо була права ...

Висновок: Робота журналіста деколи нагадує роботу детектива-аналітика. Потрібно перевіряти, шукати, робити припущення, проводити аналогії. Тому треба завжди записувати свої роздуми або версії у блокнот. Навіть якщо вони видаються вам незначними і малоімовірними – це може стати у нагоді в майбутньому.

День 11 або «Чекайте, ми їдемо!» Арсена не було цілий тиждень, вихідні та навіть у наступний понеділок. Тому ми своєю незмінною компанією: Настя, я і монітор, мовчки сиділи у редакції, вишукуючи новини. Коли щодня пропонуєш свої ідеї для сюжетів, а їх футболять, то поступово весь ентузіазм та бажання щось робити сходять на пси. Тому на початку третього тижня нам уже хотілося закрити практику і якщо поїхати не на Гоа чи Багами, то хоча б у Карпати на кілька днів. Але тут мене гучно покликкала Ірина, і єдине, що залишалося – поспішити до неї, активно маскуючи сонне обличчя.

– Ляно, – вона привітно всміхнулася, – зараз потрібно зателефонувати Роману Познанському і домовитися за коментар. Він виконує обов'язки директора Автодору. Маєш розпитати про вулицю Долішню і Личаківську, а тоді поїхати туди з оператором і зняти дорожні роботи.

Я кивнула, а тоді, як в тумані, пішла за блокнотом і повернулася назад, записуючи номер телефона директора Автодору. Є в мене одна фобія, доволі дивна, особливо, як для журналіста – дзвонити незнайомим мені людям. Та й взагалі, я не люблю розмовляти телефоном. Завжди надавала перевагу повідомленням. Тому одразу відчула, як зрадливо пітніють долоні, чого в мене ніколи не бувало. Неслухняними пальцями набрала потрібний номер, різко видихнула та натиснула на зелену кнопку, махом прикладаючи слухавку до вуха. Усі практиканти обмінюються байками та досвідом, тим більше, якщо усі практиканти молоді дівчата. Тому я згадала історію про коментар, який мала дати Укрзалізниця: Аня зателефонувала і спитала, *чи можна* взяти коментар з приводу підвищення смертності на колії за останній період. Оператор просто кинув слухавку і більше на дзвінки Ані не відповідали. Тому я вирішила не запитувати *чи можна*, а одразу поставити Романа Познанського перед фактом, що ми приїдемо. Як тільки з динаміку долинув глибокий чоловічий голос, я впевнено привіталася і на одному подиху швидкомовкою випалила тоном, який не приймає заперечень:

– Добридень, Вас турбує журналістка 24 каналу. Ми сьогодні візьмемо у Вас коментар з приводу ремонту вулиці Личаківської та відкриття Долішньої. Коли можна до Вас під'їхати?

Відчула себе в той момент не менш крутою, ніж Ларрі Кінг чи Едвард Морроу.

– Добрий день, – промовив Познанський і на кілька секунд задумався. – Гадаю, що можу дати вам коментар, приїздить десь на годину другу. Я вас чекатиму. Пасіки Галицька 7. До побачення.

– Добре, до зустрічі.

У моїй уяві за спиною розвівався червоний супергеройський плащ, що я переступила через власні страхи і подзвонила незнайомцю. Доки ми з оператором Віталіком (з яким я ходила на брифінг) та водієм Юрієм їхали до Автодору, я кілька разів повторила складені у голові запитання, звірилася зі своїм годинником і пригладила скуйовджене кучеряве волосся, аби у свої 18 виглядати статечніше. Мушу сказати, що коли ми прибули на Пасіки Галицька 7, я мимохіть уявила себе жертвою триллера, бо те місце по депресивності могло змагатися хіба з районом Рясне. Самотні туї, розбитий машинами асфальт, якісь пошарпані будівлі, а з людей – п'яні дорожники. Кинула на оператора безпомічний погляд, який тільки поплескав мене по плечі та пішов вперед, я за ним.

– Дзвони йому, нехай виходить, – Віталік встановив штатив, урочисто вручив мені мікрофон і скептично оглянув робочого, який осоловіло на нас витріщався.

Перед тією зустріччю я бачила Романа Познанського на коментарі з Білогорщі, але на кадрах він не здавався мені таким високим. Тож коли з пошарпаних дверей вийшов височенний чоловік (можливо, що мені так здається з позиції зросту 1.60) я трохи завмерла, а коли потис мені руку, в чийй долоні я ледь не втопилася, то зовсім відчула себе гномом.

Коментар вийшов розгорнутий, детальний та змістовний, тому я вже приблизно знала, що дам у синхрон і проблем з тим не виникло. Директор Автодору ввічливо з нами попрощався, а я витягнула свій телефон, просячи Віталіка сфотографувати мене з мікрофоном «24» на пам'ять. І кадр вийшов справді незабутній – потрісканий асфальт, калюжі дощу, старі поцвілі стіни і п'яний автодорівець на додачу.

– Замість того, аби нас знімати, йшли б і знімали свого Садового! – надривно викрикнув дорожник нам у спину, але Віталік тільки знизав плечима на його вигук.

– Нам часто так кажуть. Просто не звертай уваги.

І я прислухалася, кивнула головою, розуміючи, що професія в мене така – показувати те, що люди не хочуть демонструвати.

Доки ми доїхали до Личаківської, то встигло розпогодитися, а стрілка годинника наблизилася до 16. Юра вкотре обляяв свій навігатор, який неправильно вказував напрямок. Мені лишалося лише позіхати і думати, що я страшенно зголоділа. Голод якимось дивним чином прочищає голову від зайвого і кожне рішення, прийняте на голодний шлунок, максимально сфокусоване і точне. Тому як тільки наша дев'ятка наблизилася до вулиці Долішньої, я чітко сказала оператору, що саме він має зняти.

– Не образливо тобі, що інші першокурсники відпочивають, а ти тут?

Віталік навіть не уявляв на який болючий мозоль наступив. Усі мої колишні однокурсники-першокурсники були на морях чи просто відпочивали в той час, як я стояла на Личаківській та знімала, як курсує транспорт по Долішній. Вичавила з себе усмішку та просто кивнула:

– Трохи так...

– Я теж у відпустку хочу. А вона аж у кінці серпня.

Ми сумно зирнулися, а тоді почалапали до авто, завалюючись у салон.

Матеріал писався швидко, без зайвого напруження, тому до 17:45 я уже кинула його на вчитку редактору Ірині Вашишин та сиділа коло неї, дивилася, як та поправляє незначні помилки та хвалить, що я добре пишу. Тому трохи шаріюся (щоки прямо у тон моєї червоної сорочки) і ніяково усміхаюся, одразу йдучи до свого монтажера – на сьогодні – Михайла. Коло нього є величезне м'яке крісло, на яке я із диким задоволенням падаю і смакую соленою соломкою, яку він мені люб'язно запропонував. У редакції «24» каналу помітила дивну закономірність, всі монтажери напрочуд турботливі працівники: то запропонують шоколадку, чи просто пригостять великим налитим яблуком, чи подадуть печиво.

– Давала оператору завдання, що він мав зняти?

Я кивнула, а тоді згадала, що він мене не бачить:

– Ага.

– Молодець. У сім'ї є журналісти?

– Так, дідусь...

Ми замовкли, а я полегшено зітхнула, навіть не знаючи, який адреналін отримаю завтра, у свій останній день практики.

Висновок: Долайте свої страхи, те, чого боїтесь найбільше! Це додає впевненості, надихає. І ще... у деяких випадках цілеспрямована наполегливість, напористість, але з розсудливістю краще, ніж тиха, ввічлива скромність.

День 12 або «Спецназівська підготовка». Я з сумом дивилася на Настю, яка пурхала, немов метелик, від комп'ютера до принтера, збираючи матеріали, щоби закрити практику та підписати в Арсена, який нарешті вийшов з лікарняного. Подруга в той момент видалася мені найщасливішою дівчиною на світі і я страшенно їй заздрила, відчуючи себе самотньою. Настя сяяла, як лампочка, та радісно мене штурхала:

– Лян, може разом закриємо? Одним днем більше, одним менше.

Подруга у той момент була справжнім змієм-спокусником, тільки замість заборононого плоду, вона намагалася схилити мене до закриття практики. Я сумнівалася, вагалася, ще б трохи і почала ворожити на картах, як мені вчинити, але усе вирішив Данилюк, який відправив мене до Юлі Девди, що мала для мене завдання. Тому я провела ВІЛЬНУ Настю тужливими очима і зосередилася на словах Юлі, повільно прозріваючи. Я мала о четвертій взяти коментар у речниці Водоканалу та написати матеріал, вгадайте про що? Правильно, про дорогу. Якось так випало, що більшість моїх робіт пов'язано з дорогою чи транспортом. Навіть Арсен жартома зауважив: «О, Ляно, вимальовується твоя журналістська специфіка».

Спершу я не зрозуміла, чого Арсен, Юля та Зоряна неголосно сперечалися, щось доводячи одне одному. Зате, коли серед розмови я вихопила слова: «Ляна», «Водоканал», «разом», «не встигнемо» і «далеко», то я напружилася і, не гаючи часу, підійшла до них, привертаючи увагу шефа.

Завдання було максимально «просте»: я і Юля, на одній машині, з одним оператором, мали відзняти 2 матеріали. Девда про отруєння в закладі «Отаман», а я – про вулицю Зелену. І не було б жодної проблеми, якби на годиннику не було 15:10, а у мене не було б запланованого коментаря.

Сьогодні з нами поїхав оператор Роман, який не викликав у мене хоча б тліючого бажання поговорити. Всю дорогу до «Отаману» (а це, перепрошую, близько 15 кілометрів від Бібрки) оператор скаржився на те, що йому доведеться знімати 2 матеріали і як так можна вантажити його роботою.

Я бачила, як нервували Юля та Роман. Зате мені чогось було весело, навіть драйвово, тому я з радістю слухала байки водія Юрія, який захоплено розповідав різні випадки зі свого життя. Менеджер закладу, бігав за нами хвостиком, навіть пропонував щось випити чи пригоститися, але перехопив мій ледь насмішкуватий погляд: «Ви справді пропонуєте нам з'їсти у закладі, де отруїлися люди?». Інколи я буваю занадто саркастична і моя невербальна поведінка мене видає, тому мені стає майже соромно, бо він знітився під моїм поглядом та трохи ніяково всміхнувся.

У той момент, коли Юля брала коментар у власника «Отаману», а стрілка годинника наближалась до 16:10, уся моя драйвовість вмить злетіла, коли я усвідомила, що можу не встигнути зробити матеріал. Я тільки затулила обличчя руками, телефонуючи речниці Водоканалу, що ми запізнимося, бо у нас страшна накладка.

Доки Роман знімав розриту дорогу, що сполучала вул. Зелену та житловий масив «Пасічний», я також розхвилювалася, уявляючи, як Арсен дописує мій матеріал, доки я сиджу, немов гальмо, не в стані вичавити з себе й слова.

Знаєте, бувають дні, коли усе йде шкереберть, проти тебе буквально все: час, погода, Всесвіт... Тому, як тільки ми відзняли кадри для монтування, а Юлю забрав інший водій, – почалася шалена злива і перед нами трапилася аварія, спричиняючи корок. До Водоканалу ми приїхали о 17:15, оперативно взяли коментар, перед тим сперечаючись з охоронцями, які вперто не хотіли піднімати шлагбаум. Тільки після того, як вийшла речниця, вони пропустили нашу машину на територію.

Завжди знала, що у мене були замашки військового, але це конкретно проявилось, коли я з вправністю спецназівця долала перешкоди у вигляді перехожих, бордюрів та широких сходів, аби добратися до редакції швидше.

О пів на 6 стрімко влетіла у штаб «24», і, навіть не скидаючи плаща, всілася за ноутбук, шалено набираючи матеріал, який, немов писався сам. Синхрон я підбрала зі жвавістю принтера, сам Усейн Болт, десятиразовий чемпіон світу, міг мені заздрити у той момент. Коли Зоряна збиралася мене підганяти, я уже надіслала текст Арсену для читання і мчала до нього, щоб у разі катастрофи щось поправити.

Ніколи не думала, що зможу написати матеріал за неповні 20 хвилин, а тоді вдруге перемонтовувати, через неправильні тайм коди та встигнути до ефіру. Відчувала себе приємно знесиленою, бо змогла!

Висновок: У роботі журналіста швидкість має велике значення. Тому ідучи на подію, потрібно заздалегідь уявити, ЩО ти повинен зняти, у КОГО взяти коментар, ЯК

доступно подати той матеріал. У жорстких умовах мозок починає працювати у стократ продуктивніше. Тому не варто лякатися, якщо потрапляєш в екстремальні ситуації.

День закриття практики. Здавалося, що хтось, немов вдихнув у мене нове життя та сили. Нарешті я буду вільна, відчую себе звичайною 18-річною дівчиною: не зовсім дорослою, але й не дитиною, трохи інфантильною, але й тою, яка уже навчилася дивитися на світ не у рожевих окулярах, а через призму реальності та здорового цинізму. Арсен писав мені характеристику, а я вже уявляла себе десь далеко звідси: Карпати, а, може, Краків, чи взагалі на морі.

Арсен Данилюк передав мені усі проштамповані папери, всміхнувся, похвалив, що для першого курсу непогано впоралася, а всередині здіймалася ціла буря почуттів. «Я не така безнадійна, як про себе думала».

Притиснула папку до грудей, немов то був віднайдений скарб наказного гетьмана Павла Полуботка, попрощалася з шефом, підійшла до дверей, що веде з «24» і попрощалася з журналістами. Мабуть, тоді моя радісна усмішка могла затьмарити собою Сонце. Переступила поріг редакції та вдихнула на повні груди:

– **Ліііітоооо, зустрічай!**

День після практики або «Здається, я хочу назад». Гортаю стрічку новин у Фесбучі. Поглядом вихоплюю різні презентації чи фестивалі, але очі спиняються на новині про громадське слухання у школі № 7 щодо будівництва сміттєпереробного заводу.

І якось дивно... уявляю, що беру коментарі з червоним мікрофоном «24» та записую стендап, який обов'язково дадуть в анонсах, задаю гострі запитання, як лечу назад у студію розшифровувати синхрони. І перша думка: ...я вже скучила ...за тим шаленим темпом роботи, за здоровою конкуренцією, за позитивними емоціями, за продуктивними днями і насиченими вечорами... Цікаво, як там наші впорались з практикою?